SIPKA SÁNDOR

Magyar szimpatizáns útinaplója német földről 2022 nyarán

A német kultúrához, tudományhoz, sok remek emberhez, igaz baráthoz életem alakulását meghatározó, számos családi vagy már „saját jogú" emlék és élmény is köt. (Édesanyám, Sipka Sándorné, született Serfőző Rózsa fordította magyarra Hugo Hartung kedves „Piroska" című regényét 1987-ben, amely nagyon szép formában tette nemzetközileg is jegyzett hellyé Hódmezővásárhely–Kutasi-pusztát.) Ezeket a nemes érzéseket szaporítani igyekvő szándékkal jelentkeztem Debrecenből tudományos előadás tartására 2022. július elejére egy jelentős, nemzetközi „bor" kongresszusra, amelyre a világhírű rajnai borvidéken, *Neustadt an der Weinstrasse* nevű történelmi kisvárosban került sor. Harminc éve remek borászati egyetem működik itt 700 hallgatóval, kikből ötszázat a vidék borászainak gyerekei tesznek ki. A kongresszus 240 résztvevőjéből a németek mellett nagy csapatokkal szerepeltek olaszok, franciák, spanyolok, portugálok, görögök, ausztrálok, új-zélandiak és amerikaiak, mind északról és délről, főleg fiatal vegyészkutatók. Egyedül én voltam Magyarországról. A tokaji aszúkon végzett kutatásaimról beszéltem, emellett egy tarcali kutatónő poszterét állítottam ki. Ezeket előzetesen el kell mondanom ahhoz, hogy a „napi" élményeimről és benyomásaimról is beszélhessek abból az „Új Németországból", amely az elmúlt két évben történelme egyik leggyorsabb és legnagyobb jelentőségű átalakulásán megy át a korábbi migrációs politikája, a COVID-19 járvány, az orosz–ukrán háború, az energiaválság és a neoliberális-zöld ideológiából származó küldetéstudatának rabjaként.

(Utazás vonaton) Gondosan előkészített tervemet az indulás előtt két nappal a Lufthansa, a német repülőtársaság üzenete változtatta meg. Lemondták az indulási jegyet, de a visszaút megmaradt. Így vasúton kellett odafelé utaznom. A Keleti pályaudvarról este induló expresszvonatom útitársai tanulságos helyzetképhez segítettek. A müncheni Ost Bahnhof pályaudvarig közlekedő, nyolcszemélyes, zárt kupés vagonokban döntő többségben Ukrajnából menekülők foglaltak helyet. Néhány ázsiai emigráns is volt, papírok nélkül, akiket Salzburgnál leszállították a német vasutasok. A saját és szomszédos kupéban kárpátaljai magyarok utaztak. A szomszédok zenész-táncos művészek lehettek. Hangosak voltak. Az egyik nagyon csinos roma lány táncteljesítménye elképesztett: legalább két órán keresztül megállás nélkül mozgatta, tekerte a testét, az ablaknál magát nézve folyamatosan, a füléhez kapcsolt zeneforrás dallamaira. Időnként valami jókedvfokozó italt hörpintett. Az én két magyar kupétársam egy 40–50 év közötti, erőtől duzzadó szimpatikus házaspár volt, szőkés férfi és fekete hajú nő. Naponta ingáztak Budapest és valami német hely között, ahol négy gyerekük volt biztos szálláson. Magyarul beszéltek egymás között. A férj élénk szellemű, kemény fizikai munkához szokott, nagy dumájú fickó volt, a kezében folyamatosan cserélődtek a doboz sörök. Ezért a neje, a jó kinézésű félig magyar, félig csecsen asszony alvást próbálgatva folyamatosan korholta. Emlékezetes élettörténetük volt. Először Budapesten próbáltak új életet a családjukkal a háború kezdetén. Egy korábban Kárpátaljáról átjött, ismerős építési vállalkozónál dolgozott több társával együtt a férfi napi 12 órákat, beígért napi 30 ezer forintért, amelyet végül nem kaptak meg. A jogos harag családostól Németországba repítette őket, ahol azonnal nagyon jó és biztos életkörülményeket kínáltak nekik. A nyári–őszi mezőgazdasági

idénymunkákban számítanak majd rájuk tisztes fizetésért. A férfi szeme lelkesen csillogott! Nincs az a kemény munka, amit ő nem csinál meg lelkiismeretesen! – mondta. (Sírni tudtam volna…) Időközben a hevesen mesélő megéhezett. Elővett két szál Pesten vásárolt, füstölt kolbászt, finom friss kenyeret hozzá, és a volt Szovjetunióban olyan sokszor megcsodált „keleti" módon készítette el az ablak alatti asztalkákból, zacskós terítéssel a „gazdag asztalt" (bagatüj sztol-t), majd kedves nyíltsággal minden kupétársat kóstolásra invitált. Én nem fogadtam el. (Az egész útra koplalást és ásványvízivást terveztem magamnak, és ez jó döntésnek bizonyult). De volt még két utas velünk. Az egyik, egy Ukrajnában élő, középkorú „nyakigláb" grúz férfi, akinek az ukrán felesége a szomszéd kupéban ült, és időnként meglátogatta. A cimbora már kissé kapatosan nézett be hozzánk, majd grúz konyakot hozott, amellyel megerősítette és fokozta a hangulat szlávos, keleti jellegét. Az ötödik utas egy valódi tiszteletet parancsoló, ötven éven túli „mérnök féle" ukrán férfi volt, aki az okos telefonjára koncentrált. Hosszan ellenállt a csábításoknak, de végül mind a kolbászból, mind a konyakból ízlelt valamennyit. A konyak megnyitotta a nyelveket. A grúz kitüntető figyelmet mutatott irántam. Oroszul társalogtunk. Próbálta megfejteni a kilétemet. Közben a korábbi házasságairól beszélt „férfias" nyíltsággal, majd elég primitív módon utánozta kezével a mellettünk elhaladó nők domborulatait. Ebben a hangulatban az egész társaság elismeréssel és nagy röhögésekkel fogadta a pajzán vicceimet. Kora hajnalban, de már világosban érkeztünk a salzburgi állomásra, ahol hosszan állt a vonat. Indulás után a grúz felesége jött zokogva, a férjét kereste. Kiderült, hogy az ivóvizet vásárló, pityókás férfi lemaradt a vonatról, minden igazolvány nélkül… Ezután a Münchenig tartó út lett a legemlékezetesebb számomra. Ekkor tudtunk a „mérnökkel" és a magyarjaimmal nyíltan beszélni a háborúról. Nagyon tapintatosan csak annyit mondtam, hogy Nyugat-Európa nagyon számít rájuk. Igényli az erejüket és tehetségüket. Ebben egyetértettünk. Nem felejtem el a „mérnök" válaszát arra a kérdésre, hogy milyen volt az élete Ukrajnában: „Nagyon jó!" – volt a válasz. A müncheni állomáson az útjaink a reggeliző büfénél szétváltak. Itt a lüktető forgatagban – a lenyűgöző utastájékoztatást élvezve – nekem nagyon jól esett a kávé és a szendvics, melyeket teljesen színes bőrű bevándorlókból álló személyzet szolgált fel.

(Az elismerés változatlan kiváltói) A német vasút pontos működése és állomásainak lüktető mozgású, népességben is színes tömegei talán még erősebb, dinamikusabb, fejlettebb civilizációt tükröztek, mint amit nyolc évvel korábban tapasztaltam. Itt valóban nagyon helye van minden használható, dolgos személynek. A bevándorlók között a képzett kelet-európaiak változatlanul a „liblingek". De a nem európaiak egy részénél is látható valamilyen mértékű, működő beilleszkedés. A München–Hamburg expressz útján lenyűgöző volt Stuttgart–Mannheim között a 200 km/óra fölötti száguldó sebesség. Tetszett Stuttgartnál a régi Krisztus-kereszt és az új szélkerék társulása az egyik hegy tetején. A borászati kongresszus tudományos színvonala és szervezettsége lenyűgözően volt tanulságos. Különösen nagy hatással volt rám a neustadti borászati egyetem igazgatójának előadása arról, hogy „a tudomány mivel segítheti a rajnai rizling ikonikus jellegének megőrzését a jövőben". (Ilyen előadások kellenének a „tokaji bor" jövőjét illetően is!) A borászati kémia fő irányzatát jelenleg az egyes aromát és illatot meghatározó molekulák azonosítása jelenti. A feladat nagyságát jellemzi, hogy egy „nagy borban" – mint például az aszúban – több mint kétezer molekula van. A tudományos programon kívül egy szervezett csoportos kiránduláson három nagyon emlékezetes élményt gyűjtöttem. Az elsőt Ludwigshafenben, a most egészen alacsony vizű Rajna partján, a BASF (Badeni Anilin és Szódagyár) nevű világhírű vegyészeti gyáróriásban, ahol lát-

tam olyan laboratóriumot, melyben a bemutatót tartó vegyész szerint „minden ismert molekulát ki tudnak mutatni". Azért hívtak oda bennünket, mivel szorosan együttműködnek a borászokkal is. A második figyelemre méltó hatást rám a „borkóstoló" borásza tette, aki a 12 borának hangulatos bemutatását angol nyelven és PhD tudományos fokozat birtokában tette. A harmadik, a legszemélyesebb történetem az, hogy a kiránduló buszon mellém ült a bordeaux-i egyetem vegyészprofesszora, és érdeklődött a munkáim iránt. (Nagy tisztelője a tokaji aszúnak). Ezután, a legnagyobb elismerésemre, a kóstolás után visszamondta a hozzánk ülő neustadti főszervezőnknek mindegyik bor élvezeti értékét és kémiai jellemzőjét. A közöttük kialakult szellemi kapcsolat erejét fokozta a német professzor feszült érdeklődése, amivel hallgatta a beszámolót. Ekkor ismertem fel, hogy ritka ajándékot kaptam. Megértettem, hogy Európa két vezető borászati vegyésze számára minden egyes bor fontos és jelentős. Minden érzékelhető, megismerhető tulajdonság (jó vagy rossz) tanulságos a borászati tudomány számára. Csendesen elszégyelltem magam a „jópofáskodó" viselkedésem miatt a borkóstolón... A francia professzorral folytatott beszélgetéseimnek volt még két, kölcsönösen személyes eleme. A közleményeim másolatainak átadása mellett módom volt elmesélni neki a Szlovákiához került Tokaji borterületek pontos történetét 1920-ból. Emellett Bordeaux-val kapcsolatban szerettem volna jelezni a szépirodalmi tájékozottságomat, és megemlítettem Montaigne és Montesquieu nevét. Ő hozzátette, hogy még Mauriac is a város írója. Hálás vagyok ezért. A nyáron csak francia elbeszélőket olvastam, elsőként Mauriac-ot.

(A kongresszuson kívül) Szerencsés, jó döntésnek bizonyult részemről, hogy négy éjszakára szállásként szobát egy Neustadttól 10 kilométer távolságban levő, Mussbach nevű, „igazi" borászfaluban foglaltam, amely a 80 kilométer hosszú, történelmi *„Weinstrasse"* egyik gyöngyszeme. Innen jártam a kongresszusra remek vonatösszeköttetéssel. Érkezéskor meglepett, hogy a csinos szobában, de az egész panzióban nem volt légkondicionálás a kezdődő, országos energiaspórolási parancs betartásaként. A faluban nagyon jól éreztem magam. A gondozott szép település ötvözte a nemes történelmi és az értelmes jelenkori hatásokat. Valódi, hagyományos, „bor alapú" étterme kettő volt. Mindkettő nagyon hangulatos, jó konyhával, „saját" borkínálattal és nagy szőlőfürtöktől roskadó lugasokkal. Megismerhettem itt a felejthetetlen „rajnai rizling" bort. (Beethoven is ezt szerette…). A szomszédos Bad-Dürkheimben pedig a Rajna-Pfalz hagyományú vacsorához a vidék másik fő borát, a Pinot Noirt kóstoltam meg, amely szintén remek volt. Itt, a múzeum teremőrének beszéltem gróf Leiningen-Westerburg Károly aradi hősünkről, mikor megismertem a Westerburg család szerepét a város történetében. Nagyon hálásan fogadta ezt az információt.

Bad Dürkheimben századokig jelentős zsidó közösség élt, amely mára eltűnt. A szép emlékhelyen gondoltam Emil Durkheimre, a kedves szellemi támaszomra, a vallásszociológia francia megalapítójára, akinek gyökerei kapcsolódhatnak ide. Az este tanulsága volt még, hogy egy II. János Pál pápára emlékeztető, idős, mozgássérült, de nagyon bölcs „borivó" társtól hallottam az étteremben először a „legkeményebbnek" tartott német dialektust, a „bad dürkheimit".

A nagy eleganciájú záróest a város hegyen épült történelmi várkastélyában volt, ahová buszokkal vittek bennünket A korlátlan pezsgős állófogadás az udvaron zajlott, gyönyörű környezetben. Később a több száz fős vacsorára bent, hatalmas termekben terítettek. Minden volt itt, ami *„gut und teuer"*! Félóránként vödrökben hozták az újabb és újabb drága borosüvegeket. A pompás élvezeti hatások között azonban valami nagyon lényegi hiányzott, hogy valóban teljesen jól érezzem magam. A szellemi és lelki társ! Én jöttem el legelőször…

Kezdtem nagyon idegennek érezni itt magam. Ebben benne volt, hogy egyedüli magyarként, társ nélkül voltam, bár kedves, fiatal, nemzetközi (olasz, francia, finn, spanyol, ausztrál) asztaltársaságban ültem. Társaim tájékozottsága a környező világ helyzetéről erős agymosás hatásait mutatta. Informáltságuk, műveltségük eltért az enyémtől. A lent várakozó három busz vezetőitől azonban kaptam valós tapasztalatokat tükröző szavakat a körülményeik változásáról. Olyan elkeseredett kritikát hallottam a kormányuk, de főleg a „Zöldek" és Brüsszel iránt, amilyet még nyugat-német területen német szájból korábban sosem. (A „kelet-német" szövegeket már ismertem). Az esti órákban tévéprogramokat próbáltam követni. A tartományi, de főleg a központi tévéadások brutális egyszerűséggel hirdették az átmeneti nehézségek megoldásának biztos ígéretét. Az egyik miniszter például emelt hangon szó szerint ezt mondta egy érdeklődő kérdésre: „Ez a Német Szövetségi Köztársaság! És a Német Szövetségi Köztársaság minden nehézséget megold!"

Milyen szembetűnő változásokat tapasztaltam a hétköznapokban a nyolc évvel ezelőtti emlékeimhez képest? Első nyilvánvaló változás az „utca" színesebbé válása. A különböző bevándorlók jelenléte nemcsak „észrevehető", hanem már jelentős hányadot képvisel. A legszebb bevándorlók az ukrán nők és lányok! Olyan két szőke, fehérruhás „mesekirálynőt" láttam a neustadti állomáson, hogy nem hittem a szememnek. Nyugodtnak, boldognak látszottak! Örültem ennek. Erősödött ugyanakkor a nyilvános „melegedés" is. Az első mussbachi vacsorám alkalmával például a szomszéd asztalnál az étkezésüket megszakítva két 20 év körüli, sportos fiú „szájon kapta egymást," és diadalittas, hosszú, zaftos „smárolással" jelezték környezetüknek és a társaságukban lévő, velük egykorú lánynak, hogy ők „mások". Ez túllépte az ingerküszöbömet. Ugyanakkor nem tagadom a szimpátiámat a két olasz hölgy iránt, akikkel közös buszon utaztam a zárófogadásra a várba. Mindketten feltűnően alacsonyak voltak. Szoros belső összetartozás sugárzott a hallgatásukból is. A pár fiúsan öltözött szőke tagja kissé magasabb volt, mint a fekete hajú társa, akinek különös arca belőlem fájdalmas részvétet váltott ki. Pózmentes és győzelmes összetartozásuk ezért megértést és elismerést váltott ki belőlem.

A hazautazásom szerencsésen sikerült egy késő esti Lufthansa-járattal Frankfurt am Mainból. Ám az események, részletek valóságában általánosan érvényes, szomorú tendenciák is felismerhetővé váltak! Ez a repülőtér, mely Európa büszkesége volt nagysága, ragyogása és magas fokú szervezettsége okán még néhány éve is, most járatait csökkentve, halvány kivilágításban, szűk szolgáltatást kínálva, nagy káoszban igyekszik különböző improvizációs trükkökkel, lényegesen alacsonyabb szinten működni valahogy. Szimbolizálta kicsit a jelenlegi Németországot!

A repülőgépen próbáltam számvetést készíteni az útról, amely nekem végül is szakmailag és emberileg nagyon hasznos, tanulságos és kellemes volt! A jövőt sejtő, általános közérzetem azonban valami nagy félelmet, koncentrált bizonytalanságot ismert fel ebben a háborús közegben, migrációs válságban, járványveszélyben, vad aszályban, erdőtüzek között, és az arrogáns ideológiák buta vakságában. A „Rossz" kézzelfogható erősödésének jeleit éreztem „német földön" és a tágabb világban egyaránt! Beleborzadtam! József Attila Szegeden, a még dús vizű Tisza, de mára már szikkadó táján írott szavai jutottak eszembe 1925-ből: „Nem én kiáltok, a Föld dübörög, Vigyázz, vigyázz, mert megőrült a Sátán…"[1]

JEGYZET

1 József Attila: *Nem én kiáltok. Összes Versek és Műfordítások*. Szerkesztő Bálint György. Budapest, 1941, Cserépfalvi, 66. o.